

А. Єремєєв,

orcid.org/0000-0003-1684-3021

аспірант

Донецького юридичного інституту Міністерства внутрішніх справ України

ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВИЙ ОФШОРНИЙ ТРАСТ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОСОБЛИВОСТІ

Постановка проблеми. Діяльність світових офшорних центрів нині стала практично невід'ємною частиною міжнародної економічної та фінансової інфраструктури. Можливості, що надаються офшорними зонами, широко застосовуються підприємцями всіх країн світу з метою податкового планування – зменшення податкового навантаження на суб'єктів господарювання, захисту комерційної таємниці та активів. Різні підходи країн до поняття резидентності та різні способи вилучення податків за певних умов дозволяють сформувати підприємницьку структуру, покликану легально мінімізувати оподаткування, не порушуючи норм чинного законодавства. Офшорні зони стали класичним способом, з одного боку, стимулювання інвестиційної діяльності (для держави чи території, що є офшорною юрисдикцією), а з іншого боку, способом податкового планування та захисту капіталу від експропріації в політично нестабільних країнах (для суб'єктів господарювання). Разом із тим, на жаль, інструменти світових офшорних зон можуть використовуватися і в незаконних цілях: для неправомірного ухилення від сплати податків, легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансування терористичної діяльності тощо. Особливою формою використання економічних можливостей, що надаються офшорними зонами, є створення офшорних трастів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості правового статусу господарсько-правових офшорних трастів не зазнали суттєвого вивчення у вітчизняній правовій доктрині. Загальні аспекти функціонування довірчої власності (трастів) розглядалися такими дослідниками, як: Г. Буяджи, Р. Майданик, К. Некіт, Р. Панчук та ін.

Метою статті є аналіз категорії господарсько-правових офшорних трастів, надання їх загальної характеристики та визначення основних особливостей.

Виклад основного матеріалу. Важливим правовим інститутом, відносно новим для вітчизняної правової системи, але давно відомим та широко використовуваним у світовій практиці господарювання, є інститут трасту (довірчої власності). Традиційно інститут трасту вважається таким, що походить з англо-американських правових систем і характерний саме для них. Проте натеper інститут довірчої власності (трасту) запозичений практично всіма правовими системами континентального права [1, с. 188]. Нормативне закріплення довірчої власності в українському законодавстві було спрямоване на усунення невідповідності між економічними відносинами і формами їх правового регулювання [2, с. 38]. Особливий науковий інтерес у цьому зв'язку становлять господарсько-правові офшорні трасти – трасти, що створені в юрисдикціях віднесених до офшорних з метою

організації та (або) здійснення господарської діяльності за межами юрисдикцій, в яких їх зареєстровано.

Відповідно о частини 2 статті 316 Цивільного кодексу України особливим видом права власності є право довірчої власності, яке виникає внаслідок закону або договору управління майном [3]. Господарський кодекс України право довірчої власності (траст) не врегульовує взагалі [4].

Офшорні трасти вважаються найбільш важливими і цікавими офшорними інструментами, що мають величезний потенціал для інвесторів [5, с. 39]. Такі трасти дозволяють їхнім засновникам оптимізувати оподаткування, захистити свої активи та певною мірою забезпечити їх конфіденційність. Особливий правовий статус зумовлений специфікою правової природи самого трасту. Траст не є юридичною особою та базується на особливій формі договірних відносин, в яких беруть участь три сторони: засновник, довірчий власник, бенефіціар [6]. Основним документом трасту, яким регулюється його діяльність та за яким засновник передає належні йому активи під управління довірчому власнику, є трастова угода [6]. Трастовою угодою також може призначатися протектор з необхідними повноваженнями [6]. Активи трасту також мають особливий правовий статус. З моменту створення трасту такі активи більше не є власністю засновника, відповідно на них і не можуть звертатися стягнення, пов'язані з боргами засновника. Активи довірчого власника відокремлені від активів трасту і на них не можуть звертатися стягнення, пов'язані з боргами довірчого власника [6]. За загальним правилом у разі створення трасту активи повністю і безповоротно передаються довірчим власникам. У разі, якщо відповідно до трастової угоди засновник залишає за собою значний рівень контролю над активами, існує висока ймовірність

визнання трасту фіктивним судовими органами та відповідно втрати всіх тих переваг, задля яких траст і було створено. Аналогічно може бути визнаний фіктивним траст, в якому передбачено занадто великі повноваження протектора, при цьому останній може бути визнаний фактичним власником активів [6]. Втім можливість звернути стягнення на активи трасту, а також накладати на них арешт залежить від конкретної правової системи. У системі англійського права до арешту активів трасту справа доходить рідко. Практика склалася таким чином: аби добитися арешту активів, належних трасту, позивачу необхідно довести, що інших активів боржника не досить для виплати боргу [7]. При цьому на кредитора покладено обов'язок довести зв'язок боржника з трастом або продемонструвати суду те, що керуюча компанія не самостійна в ухваленні рішень стосовно майна, переданого в довірче управління [7]. Підхід англійських судів до оцінки доказів щодо недійсності трасту та створення його лише з метою уникнення майнової відповідальності є зовсім неформальним [7].

Стандартною метою використання правового механізму офшорного трасту також є податкове планування – зменшення або навіть уникнення оподаткування. Завдяки заснуванню трасту в одній із безподаткових юрисдикцій здебільшого справді вдається вивести кошти з оподаткування країни проживання установника та бенефіціарія [8, с. 244]. Насамперед це стосується податків на майно, оскільки майно, передане у траст, юридично не належить ані попередньому власнику, ані бенефіціарію. Те саме правило стосується і податку на прибуток із капіталу. Прибутки бенефіціарія, які він отримує від трасту, як правило, оподатковуються за правилами країни його проживання, але лише після їх реального отримання, що дає змогу відтягнути сплату податків на необмежений

строк, реінвестуючи прибутки [8, с. 244]. Однак, як правило, передача майна у траст підпадає під податок на дарування [8, с. 244].

Ще однією з величезних переваг і привабливих сторін трасту протягом тривалого часу залишалася конфіденційність, яка давала можливість приховувати кінцевих вигодонабувачів як від органів державної влади та банків, так і від зацікавлених осіб [8, с. 244–245]. Під тиском міжнародної спільноти все більше традиційних офшорних юрисдикцій змушені змінювати власне законодавство, зменшуючи рівень захисту комерційної і банківської таємниці та встановлюючи більш істотні вимоги до прозорості трастів, пов'язаних з ними компаній та їх доходів.

Сама конструкція трасту здатна забезпечити низку переваг щодо захисту активів і податкового планування. Разом із тим офшорні трасти дозволяють забезпечити значно більші можливості для податкового планування, а також відносно «невразливість» трастових відносин для судового переслідування через поєднання переваг, що зумовлені самою правовою конструкцією трасту із тими пільгами, що надаються офшорними юрисдикціями суб'єктам – нерезидентам. Судові позови щодо активів офшорних трастів, як правило, мають не великі шанси на успіх, а витрати у часі і коштах на їх здійснення бувають дуже великими [9]. У більшості офшорних трастів також є пункт про зміну країни реєстрації, за яким вони переміщуються в іншу юрисдикцію у разі, якщо хтось намагається знайти або накласти арешт на їх активи [9]. Як стверджують деякі експерти, офшорний траст – це «стіна захисту», яка створюється власником для захисту своїх статків [9].

Окремо виникає питання щодо можливості віднесення офшорних трастів до офшорних компаній. Для відповіді на це питання перш за все необхідно з'ясувати, що таке траст,

що таке компанія та які саме суб'єкти до компаній можуть бути віднесені. Ознака офшорності передбачає створення компанії або трасту відповідно до законодавства такої держави або території, що з урахуванням встановленого у ній пільгового правового режиму господарювання для суб'єктів господарювання нерезидентів належить до світових офшорних юрисдикцій.

Поняття «траст», як і поняття «компанія», є доволі дискусійним і також потребує аналізу. Траст визначається і як обов'язок, зобов'язання, договір та навіть як юридична особа. Проте домінуючим та найбільш теоретично обґрунтованим і практично виправданим є підхід до визначення трасту через категорію правовідносин. Відповідно до дефініції, що міститься у юридичній енциклопедії, довірча власність (траст) – це система фідучіарних, тобто заснованих на довірі, майнових відносин (fiduciary ownership) [10]. Суб'єктами таких відносин можуть бути засновник довірчої власності (settlor), довірчий власник (trustee), а також бенефіціарій (cestui que trust) – особа, на користь якої створюється довірча власність [10]. Довірчий власник зобов'язується управляти майном (тобто здійснювати не заборонені законом трастові операції), переданим йому іншим суб'єктом – засновником довірчої власності, таким чином, щоб бенефіціарій отримував у межах строку, на який встановлено довірчу власність, певний прибуток [10]. У ст. 2 Конвенції про право, що застосовується до трастів, та про їх визнання надано визначення трасту як *правовідносини*, створені *inter vivos* (за життя) або посмертно особою, засновником, коли майно було передано *під контроль* довірчого власника на користь бенефіціарія або для встановленої мети [11]. Модельними правилами європейського приватного права передбачено, що траст – це *правовідношення*, у якому довірчий

власник зобов'язаний управляти або розпоряджатися одним або більше активами (трастовим фондом) згідно з умовами, які регулюють це право-відношення (умовами трасту) в інтересах вигодонабувача або для досягнення суспільно корисних цілей [12]. На думку деяких учених, останнє визначення розкриває сутність поняття трасту в його як континентальному, так і англосаксонському розумінні [13, с. 172].

Поняття компанії є не менш дискусійним. Так, у Оксфордському юридичному словнику компанія визначається як асоціація, створена для ведення підприємницької або іншої діяльності від імені тієї чи іншої асоціації. Більшість компаній інкорпоровані, отже, мають правосуб'єктність, відмінну від прав їх членів [14, с. 98]. Закон України «Про холдингові компанії в Україні» від 15.03.2006 року № 3528-IV визначає поняття «холдингова компанія» як акціонерне товариство, що володіє, користується та розпоряджається холдинговими корпоративними пакетами акцій (часток, паїв) двох або більше корпоративних підприємств [15, с. 86]. Загальновизнаний юридичний словник Блека, що навіть використовується як вторинне джерело права у судових органах США, передбачає, що компанія – це товариство або об'єднання людей у значній кількості, зацікавлених у загальному об'єкті і, як правило, тих, що об'єднуються для організації будь-якого комерційного чи промислового підприємства або ведення іншого законного бізнесу [16, с. 352]. Юридичний словник Блека також указує, що компанія – це досить узагальнююче та всеосяжне слово, яке може включати окремих осіб, партнерства та корпорації. Іноді цей термін застосовується навіть і до однієї людини [16, с. 352]. Загалом у законодавстві більшості розвинених зарубіжних країн давно відбувся об'єктивний перехід від цивілістичної термінології до господарсько-право-

вої. У багатьох розвинених країнах на позначення СПД та некомерційних суб'єктів господарювання застосовуються поняття «підприємства», «компанії», «організації», «товариства» та ін. Найбільш універсальним поняттям є «корпорація» (corporation, incorporated). Це ж поняття використовується і на позначення великих об'єднань підприємств, які можуть мати назву «підприємницькі корпорації» [17, с. 135–136]. Тобто термін «компанія» є синонімом підприємства, а термін «корпорація» – синонімом об'єднання підприємств. Холдингові та інші компанії набули значного поширення у сільському господарстві України. Холдинги та підприємства корпоративного типу інвестували у виробництво залучений капітал під низьку відсоткову ставку. Такі об'єднання підприємств являють собою материнську компанію та контрольовані дочірні компанії. Останні здійснюють виробничу діяльність. При цьому материнська компанія не є землекористувачем, але контролює виробничі питання, пов'язані з використанням орендного земельного фонду дочірніх компаній [15, с. 88]. По суті, аграрну холдингову компанію у відносинах із корпоративними (дочірніми) можна вважати трастом, який не є землекористувачем, проте контролює орендний земельний фонд корпоративних (дочірніх) підприємств, що був холдинговий компанії довіреним.

Згідно із положеннями Директиви Європейського Парламенту і Ради 2009/16/ЄС від 23 квітня 2009 року про контроль державою порту компанія означає власника судна або будь-яку іншу організацію чи особу, таку як керівник або фрахтувальник судна без екіпажу, якій власник судна передав відповідальність за експлуатацію судна і яка, беручи на себе таку відповідальність, погодилася нести всі обов'язки та зобов'язання, передбачені Міжнародним кодексом з управління безпекою (МКУБ) [18]. Термін «компанія» міститься і в актах

українського законодавства та укладених Україною міжнародних договорів. Згідно із Положенням щодо встановлення відповідності системи управління безпекою компаній та суден флоту рибного господарства вимогам Міжнародного кодексу з управління безпечною експлуатацією суден і попередженням забруднення 1993 року, затвердженим наказом Держкомрибгоспу від 16.01.2008 № 5, компанія – власник або будь-яка юридична чи фізична особа, яка управляє судном флоту рибного господарства, або фрахтувальник такого судна [19]. Останнє визначення, як і визначення, закріплене у Директиві Європейського Парламенту і Ради 2009/16/ЄС від 23.04.2009, припускає, що як компанія може розглядатися або юридична, або навіть і фізична особа. При цьому аналіз зазначених вище визначень дозволяє стверджувати, що фізичні особи можуть розглядатися як компанії передусім у разі здійснення ними діяльності, що містить ознаки господарської або реалізації організаційно-господарських повноважень власника у сфері господарювання [20, с. 168].

Вітчизняне законодавство також містить визначення «компаній-оболонки», які в контексті дослідження офшорних господарюючих суб'єктів становлять значний науковий інтерес. Відповідно до підпункту 21 пункту 5 Положення про здійснення банками фінансового моніторингу, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 19.05.2020 № 65, компанія-оболонка – це юридична особа, траст або інше подібне правове утворення, щодо якої (якого) в банку є обґрунтовані підозри, що її (його) діяльність може бути фіктивною [21]. Тотожне визначення компаній оболонки містить і підпункт 15 пункту 5 Положення про здійснення установами фінансового моніторингу, затвердженого постановою Правління Національного банку

України від 28.07.2020 № 107 [22]. Як бачимо, таке визначення прямо відносить траст до компаній і при цьому слушно розмежовує поняття трасту та юридичної особи, підкреслюючи їх нетотожність.

Визначення поняття «компанія» містяться у більшості міжнародних договорів про уникнення подвійного оподаткування [23, с. 66]. Усі ці визначення можуть бути умовно розділені на три групи [23, с. 66]. Перша група передбачає, що компанія – це корпоративне об'єднання або прирівняна до нього структура. Такі визначення, зокрема, містяться у тих міжнародних договорах про уникнення подвійного оподаткування, що ґрунтуються на Модельній податковій конвенції щодо прибутків і капіталу Організації економічного співробітництва та розвитку. Друга група визначень встановлює, що компанією є юридична особа або прирівняна до неї структура. Ці визначення більш повно характеризують правовий статус суб'єктів господарювання, але породжують низку питань, які саме суб'єкти, що не є юридичними особами, за якими саме критеріями і за яких умов можуть бути віднесені до поняття «компанія». Третя група визначень тяжіє до поєднання елементів визначень, віднесених до перших двох груп і передбачає, що компанія – це корпоративне об'єднання чи юридична особа або структура, прирівняна до корпоративного об'єднання чи юридичної особи. Між тим визначення, які належать до такої групи, передбачають, що корпоративне об'єднання та юридична особа – це поняття не тотожні. Таке твердження наводить на потребу у встановленні співвідношення таких категорій, визначення їх єдності та можливості їх правильної диференціації [23, с. 67].

Загалом вважаємо, що поняття «компанія» може розглядатися і у вузькому сенсі (юридична особа, господарська організація), і у широкому сенсі (окрім юридичних осіб, охоплює також

окремі категорії об'єднань без статусу юридичної особи, а за певних умов також і фізичних осіб) [20, с. 170]. З урахуванням зазначеного також вважаємо, що траст може бути віднесено до поняття «компанія» за умови, що останнє розглядається у широкому сенсі. Відповідно, офшорний траст може розглядатися як специфічний різновид офшорної компанії. У принципі до компаній у широкому сенсі цього терміна можуть відноситися будь-які трасти – і господарсько-правові, і цивільно-правові, але вважаємо, що для господарсько-правових трастів, які створюються саме для організації та (або) здійснення господарської діяльності застосування терміна «компанія» є більш характерним та термінологічно обґрунтованим.

Узагальнюючи вищевикладене, необхідно зазначити, що господарсько-правові офшорні трасти – трасти, що створені в юрисдикціях, віднесених до офшорних з метою організації та (або) здійснення господарської діяльності за межами юрисдикцій, в яких їх зареєстровано. Незважаючи на особливу правову природу самого трасту, відмінну від правової природи юридичних осіб, офшорні господарсько-правові трасти все ж можуть бути віднесені до офшорних компаній (за умови розуміння терміна «компанія» у широкому сенсі) і розглядатися як особливий їх різновид, що створюється суб'єктами – нерезидентами території місця реєстрації, а також користуються офшорними пільгами (перевагами), передбаченими законодавством офшорної зони для суб'єктів-нерезидентів. У контексті господарсько-правових відносин офшорні трасти, по суті, є особливою формою використання пільгового режиму господарювання, встановленого офшорними юрисдикціями. Інститут офшорних господарсько-правових трастів становить значний інтерес у контексті зовнішньоекономічної діяльності та потребує подальшого дослідження та аналізу.

У статті аналізується правова природа та особливості правового статусу господарсько-правових офшорних трастів, надається їх загальна характеристика. Також у статті проводиться аналіз понять «траст» та «компанія», їх взаємозв'язку і співвідношення. Аналізується саме поняття трасту та найбільш поширені його дефініції. Розглядаються визначення поняття «компанія», що містяться у словниковій юридичній літературі, чинних на сьогодні актах вітчизняного законодавства, а також у ратифікованих Україною міжнародних договорах. Звертається увага на той факт, що поняття «компанія» може розглядатися як у вузькому (юридична особа, господарська організація), так і у широкому сенсі (окрім юридичних осіб, охоплює також окремі категорії об'єднань без статусу юридичної особи, а за певних умов також і фізичних осіб). На підставі проведеного аналізу автор робить висновок, що, незважаючи на особливу правову природу трасту, відмінну від правової природи юридичних осіб, господарсько-правові офшорні трасти все ж можуть бути віднесені до офшорних компаній і розглядатися як їх особливий різновид. Також обґрунтовується, що до компаній у широкому сенсі цього терміна можуть належати будь-які трасти – і господарсько-правові, і цивільно-правові, але для господарсько-правових трастів, які створюються саме для організації та (або) здійснення господарської діяльності, застосування терміна «компанія» є більш характерним та термінологічно обґрунтованим. Зазначається, що господарсько-правові офшорні трасти – трасти, що створені в юрисдикціях, віднесених до офшорних з метою організації та (або) здійснення господарської діяльності за межами юрисдикцій, в яких

їх зареєстровано. Такі трасти створюються суб'єктами – нерезидентами території місця реєстрації і користуються офшорними пільгами (превагами), передбаченими законодавством офшорної зони для суб'єктів-нерезидентів. У контексті господарсько-правових відносин офшорні трасти, по суті, є особливою формою використання пільгового режиму господарювання, встановленого офшорними юрисдикціями. Вказується на необхідність подальших досліджень правового статусу господарсько-правових офшорних трастів.

Ключові слова: господарсько-правовий офшорний траст, офшорний траст, траст, трастові правовідносини, компанія.

Yeremeyev A. Economic and legal offshore trust: its general characteristics and distinctive features

The article analyses the legal nature and distinctive features of the legal status of economic and legal offshore trusts providing their general description. The article also analyses the concepts of “trust” and “company” outlining their relationship and correlation. It is the very concept of trust and its most common definitions that are analyzed. Considered are the definitions of the concept of “company” contained in the terminological legal literature, in pieces of current domestic legislation, as well as in international treaties ratified by Ukraine. Attention is drawn to the fact that the concept of “company” can be viewed both in a narrow sense (legal entity, business organization) and in a broad one (in addition to legal entities, that concept also covers certain categories of associations without the status of a legal entity, and under certain conditions also individuals). Drawing on the analysis done, the author comes to the conclusion that despite the

distinct legal nature of the trust that is different from that of legal entities, economic and law offshore trusts can still be classified as offshore companies and thus considered as their special variety. It is also argued that companies in the broad sense of the term can include any trusts, viz. both commercial-law governed and civil-law governed ones, but for commercial-law governed trusts that are created specifically for the purpose of organizing and (or) implementing commercial activities using the term “company” is more relevant and terminologically justified. It is noted that commercial-law governed offshore trusts are those that are set up in offshore jurisdictions classified as offshore ones for the purpose of organizing and (or) carrying out in them of commercial activities outside the jurisdictions, in which those trusts are registered. Such trusts are created by entities that are non-resident in the territory of the trusts’ registration and enjoy offshore benefits (advantages) provided for by the legislation of the offshore area for non-resident entities. In the context of commercial-law governed relationships, offshore trusts are essentially a special form of using the preferential economic management regime established by offshore jurisdictions. A need for further research on the legal status of commercial-law governed offshore trusts is pointed out.

Key words: economic and law offshore trust, offshore trust, trust, trust-related legal relationships, company.

Література

1. Господарське право : підручник / за ред. О.П. Подцерковного. Одеса : Фенікс, 2018. 612 с.
2. Майданик Р. Довірча власність у цивільному праві України (формування, порівняльний аналіз і поняття). Українське комерційне право. 2004. № 5. С. 37–56.
3. Цивільний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/>

show/435-15/print (дата звернення: 25.11.2020).

4. Господарський кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15/print> (дата звернення: 25.11.2020).

5. *Offshore Financial Centers and Regulatory Competition* / Edited by Andrew P. Morriss. Washington : Government Institutes. 2010. 205 p.

6. Панчук Р. Нетривіальні підходи до захисту активів: офшорний траст та фонд. *Юридична газета*. 2013. № 14. С. 40–41.

7. Курило Ю. Бенефіціарна власність: свіжий погляд. *Закон і Бізнес*. 2017. № 9 (1307).

8. Буяджи Г. Багатоюрисдикційні, міжнародні та офшорні трасти. Проблемні питання співвідношення понять. *Право України*. 2018. № 1. С. 232–250.

9. Стратегія захисту активів з допомогою офшорного траста. URL: <https://internationalwealth.info/offshore-foundations-trusts/asset-protection-strategy-using-offshore-trust/> (дата звернення: 25.11.2020).

10. *Юридична енциклопедія: у 6 т. Т. 2 / за ред. Ю.С. Шемшученка*. Київ : Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1998. 741 с.

11. Конвенція про право, що застосовується до трастів, та про їх визнання від 01.07.1985. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU85335> (дата звернення: 25.11.2020).

12. *Модельные правила европейского частного права*. Москва : Статут, 2013. 989 с.

13. Некіт К.Г. Принципи DCFR та сучасна концепція довірчої власності (трасту) в Україні. *Часопис цивілістики*. 2015. Випуск 18. С. 171–174.

14. *Oxford Dictionary of Law* : 4th. ed. / Edited by Elizabeth A. Martin. Oxford University Press, 2003. 551 p.

15. *Правове регулювання економічних відносин за участю підприємств великого промислового регіону : монографія / Дерев'янка Б.В., Кадала В.В., Громенко Ю.О., Гузенко О.П., Іваненко Д.Д., Роженко О.В., Хайлова Т.В. ; за заг. ред.*

Б.В. Дерев'янка. *Кривий Ріг* : Донецький юридичний інститут МВС України, 2020. 245 с.

16. *Black's Law Dictionary: 4th. ed. Rev.* / By Henry Campbell Black, M.A. St. Paul, Minn : West Publishing co., 1968. 1882 p.

17. Дерев'янка Б.В. *Правове регулювання господарської діяльності навчальних закладів* : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.04. Донецьк, 2014. 504 с.

18. Директива Європейського Парламенту і Ради 2009/16/ЄС від 23 квітня 2009 року про контроль державою порту. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_005-09 (дата звернення: 25.11.2020).

19. Положення щодо встановлення відповідності системи управління безпекою компаній та суден флоту рибного господарства вимогам Міжнародного кодексу з управління безпечною експлуатацією суден і попередженням забруднення 1993 року, затверджене наказом Держкомрибгоспу від 16.01.2008 № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0072-08> (дата звернення: 25.11.2020).

20. Єремєєв А.В. Компанія та юридична особа: співвідношення понять у контексті господарсько-правових відносин. *Порівняльно-аналітичне право*. 2019. № 6. С. 167–171.

21. Положення про здійснення банками фінансового моніторингу, затверджене постановою Правління Національного банку України від 19.05.2020. № 65. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0065500-20/print> (дата звернення: 25.11.2020).

22. Положення про здійснення установами фінансового моніторингу, затверджене постановою Правління Національного банку України від 28.07.2020 № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20/print> (дата звернення: 25.11.2020).

23. Єремєєв А.В. *Визначення поняття «компанія» в міжнародних договорах про уникнення подвійного оподаткування. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2020. Том 31 (70) № 4. С. 62–68.

